

**MARILENA-OANA NEDELEA
ALEXANDRU-MIRCEA NEDELEA
(coordonatori)**

**CHINA
DIPLOMAȚIE ȘI CULTURĂ**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

CUPRINS

I.	APROFUNDAREA PRIETENIEI TRADIȚIONALE PENTRU A FAURI IMPREUNA UN VIITOR MINUNAT	7
II.	PE DRUMURILE CHINEI	16
III.	RELAȚII ROMÂNNO-CHINEZE.....	78
IV.	SIMBOLURI și MOTIVE în CULTURA CHINEZĂ	93
V.	DIN ÎNȚELEPCIUNEA CHINEI	116
VI.	POEZIA CLASICĂ CHINEZĂ	179
VII.	AFANTI, FRATELE CHINEZ AL LUI PĂCALĂ... ..	193
VIII.	CEAIUL, BĂUTURA MINUNE	198
IX.	CHINA ȘI EU.....	222
X.	POLITICA MONETARĂ ȘI DIPLOMAȚIA ECONOMICĂ A CHINEI. PROVOCĂRI ACTUALE ÎN CONTEXTUL CRIZEI COVID-19	229
XI.	ȘTIAȚI?.....	239
XIII.	EXPRESII UTILE PENTRU TURISM ÎN LIMBA CHINEZĂ.....	295

I. APROFUNDAREA PRIETENIEI TRADIȚIONALE PENTRU A FĂURI ÎMPREUNĂ UN VIITOR MINUNAT

LI Ming

Privind în timp, ar trebui să ne reamintim că anul 2019 a marcat o dublă aniversare, și anume 70 de ani de la Proclamarea Republicii Populare Chineze și 70 de ani de la stabilirea relațiilor diplomatice dintre China și România. Relațiile dintre cele două țări au un trecut istoric îndelungat, existând o prietenie tradițională profundă între popoare, prietenie care a reușit să facă față schimbărilor petrecute pe plan intern și internațional, cu o mare vitalitate. Astfel de relații sunt demne de a fi considerate un model pentru schimburile de prietenie între statele lumii și unele printre cele mai bune relații bilaterale.

De ce facem această afirmație?

I. Între China și România au existat schimburi încă din cele mai vechi timpuri. Relațiile diplomatice stabilite între cele două state se numără printre primele relații bilaterale ale Chinei și nu mai cunosc întreruperi

Potrivit consemnărilor istorice, schimburile dintre țările noastre își au începutul în timpul dinastiei Tang. În acele vremuri, drumul mătășii străbătea România de astăzi, din orașul Constanța până în județul Maramureș, pe unde pătrundea în Ucraina și continua spre Occident. În anii '80 ai secolului trecut, în urma unor studii și cercetări, istoricii de ambele părți au avansat ipoteza că strămoșii celor două nații ar fi avut primele contacte încă din secolul IV al erei noastre, în vremea când hunii din Nordul Chinei au migrat spre vest și au ajuns în Europa, unde au exercitat o dominație temporară în regiunea Daciei. Însă uimitoarele descoperiri din ultimii ani realizate de arheologi chinezi și români devansează cu încă câteva mii de ani data primelor contacte dintre strămoșii celor două popoare, mai exact în perioada 5000 î.e.n – 3000 î.e.n. În prezent, instituțiile de resort din cele două state au început colaborarea pentru a cerceta legăturile și similitudinile existente între civilizația Yangshao din China și civilizația Cucuteni din România.

Conform consemnărilor istorice, între anii 1675-1678, Nicolae Milescu este trimis de țarul Rusiei ca ambasador la Beijing, fiind primul român care ajunge în China. Jurnalul de călătorie scris de acesta este prima lucrare prin care românii cunosc China.

Procesul stabilirii relațiilor oficiale dintre cele două state a fost anevoios, cu multe urcușuri și coborâșuri, necesitând eforturi susținute de ambele părți. România, ca stat european, menține o simpatie deosebită față de China, acest mare stat oriental, la acea vreme înapoiat, semicolonial și semifeudal. Potrivit arhivelor Ministerului Afacerilor Externe al României, contactele oficiale dintre China și România încep încă din anul 1880. În luna mai a acestui an, principele Carol îi transmite împăratului chinez Guangxu un mesaj prin care îi aduce la cunoștință Proclamarea Independenței României. În luna ianuarie a anului următor, împăratul Guangxu îi răspunde principelui Carol cu un mesaj de felicitare, ceea ce semnifică recunoașterea reciprocă la nivel oficial dintre cele două state.

Ulterior anului 1930, cele două guverne continuă negocierile cu privire la stabilirea relațiilor diplomatice, însă rezultatele întârzie să apară ca urmare a îngrădirilor de pe scena internațională de la acea dată. Nouă ani mai târziu, în luna mai, cele două state convin asupra stabilirii relațiilor diplomatice. Însă în iunie 1941, relațiile dintre China și România sunt întrerupte drept consecință a recunoașterii de către guvernul român a regimului marionetă de la Nanjing (Wangjingwei). După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, partea română încearcă să restabilească relațiile diplomatice cu partea chineză, însă fără rezultate.

La 1 octombrie 1949 se proclamă Republica Populară Chineză. Primele state care o recunosc și stabilesc relații diplomatice sunt Uniunea Sovietică și Bulgaria. Două zile mai târziu, ministrul român de externe îi transmite omologului său chinez, Zhou Enlai, un mesaj de felicitare, exprimându-și totodată dorința de a stabili relații diplomatice între cele două state. În data de 5 octombrie, Zhou Enlai răspunde pozitiv, declarând că autoritățile chineze salută cu căldură stabilirea imediat a relațiilor diplomatice. Prin urmare, România devine al treilea stat din lume care stabilește relații diplomatice cu Noua Chină, eforturile depuse în aproape 70 de ani fiind încununat de succes.

II. Gradul înalt de cunoaștere, înțelegere și încredere reciprocă a făcut ca relațiile chino-române să fie printre cele mai bune relații bilaterale din lume.

Începând cu anul 1949, odată cu stabilirea relațiilor diplomatice, schimburile dintre China și România în domeniile politic, economic, cultural, educațional, tehnico-științific și uman s-au extins de la un an la altul, înregistrând o creștere continuă. Acestea joacă un rol subtil și important atât în aprofundarea cunoașterii și prieteniei dintre cele două popoare, cât și în promovarea construcției economice de ambele părți. Nivelul, anvergura și profunzimea la care au evoluat aceste interacțiuni le

ridică la prim rang mondial, demonstrând că prietenia chino-română e profund ancorată în mentalul colectiv. Schimburile economice și comerciale s-au completat reciproc, sprijinind în mod eficient cele două țări pentru a depăși dificultăți temporare în a satisface necesarul economiilor naționale și nevoile populației. În acest sens, produse industriale românești și bunuri de larg consum chinezești s-au aflat la mare căutare în rândul cetățenilor din cele două țări.

La începutul anilor '50 încep primele schimburi de studenți care ulterior capătă amploare de la an la an, continuând până azi, fapt ce contribuie la comunicarea și cooperarea fructuoasă dintre cele două națiuni. Studenții chinezi formați în România au avut și au un rol important în China în domenii precum: politică, economie (agricultură, petrochimie, comerț), știință și tehnică (medicină), educație, cultură, mass-media etc. Predarea limbii române în China și învățarea limbii chineze în România s-au extins tot mai mult, formând un mare număr de profesioniști, iar centrele culturale și institutele Confucius au devenit platforme importante în promovarea schimburilor culturale. Generațiile de traducători și lingviști au oferit celor două popoare traducerea a sute de filme, lucrări literare și istorice, de la operele clasice până la cele moderne, din autori precum Mihai Eminescu, Mo Yan ș.a., care au îmbogățit viziunea publicului din cele două țări. Schimburile în zona muzeografică, artistică, muzicală, mediatică și a instituțiilor de arhitectură rămân o punte de legătură între China și România, în timp ce interacțiunile în sfera sportivă au reprezentat pentru China o rampă de lansare în lume. Cabinetele de medicină tradițională chineză care s-au deschis în România începând cu anii '90 au tratat un număr mare de pacienți cu diverse afecțiuni, aducându-le vindecare și alinarea durerii. Înfrățirea unui număr de treizeci și nouă de orașe și județe, respectiv provincii din cele două țări a stimulat cooperarea dintre părți, îmbogățind conținutul relațiilor bilaterale.

Legătura dintre state constă în apropierea dintre popoare, iar strânsa legătură dintre națiunea chineză și cea română este unică în lume. Aceasta are ca sursă similitudinile existente la nivel de concepții și obiceiuri, acceptarea culturii celuilalt, profunda cunoaștere, îngăduință și înțelegere mutuală și, nu în ultimul rând, sprijinul și susținerea oferite reciproc de-a lungul anilor. Calitățile morale și admirația pe care o nutresc reciproc cele două țări sunt principalii factori care apropie cele două popoare, în ciuda distanței geografice dintre ele. Poporul chinez apreciază umorul, curajul, inteligența și generozitatea de care dă dovadă poporul român, precum și calitățile morale și spiritul neînfricat al eroilor neamului românesc în fața marilor puteri imperialiste. Pe de altă parte, poporul român iubește istoria și cultura chineză, admiră hărnicia, sânguința, seriozitatea și respectul față de

cuvântul dat ce caracterizează poporul chinez. De asemenea, admiră realizările și progresul înregistrat de China, apreciind produsele chinezești. Recent, un sondaj de opinie efectuat de o publicație din România arată că 78% dintre români nu sunt de acord ca țara lor să facă parte dintr-o alianță împotriva Chinei. Acest fapt demonstrează importanța pe care poporul român o acordă prieteniei cu poporul chinez, iar relațiile dintre cele două țări se sprijină în mod evident pe o susținere publică solidă.

Trebuie menționat faptul că, deși în China nu s-a făcut un astfel de sondaj, majoritatea cetățenilor nutresc o mare simpatie față de poporul român. Acest sentiment a fost insuflat de către liderii chinezi din vechea generație, conducători mult stimați și iubiți de poporul chinez precum **Mao Zedong, Zhu De, Liu Shaoqi, Zhou Enlai și Deng Xiaoping**, care în timpul vieții au acordat o mare importanță dezvoltării unei cooperări de prietenie cu România, punând baze solide la construirea relațiilor bilaterale. Este unul din motivele și argumentele care, după șaptezeci de ani, prietenia dintre China și România ocupă încă un loc aparte în sufletul poporului chinez, lucru rar întâlnit în relațiile externe ale Chinei.

III. Tratarea cu sinceritate și ajutor și sprijinul reciproc constituie o trăsătură pronunțată ce caracterizează relațiile dintre China și România de peste 70 de ani.

Istoria relațiilor dintre cele două state de peste 70 de ani este istoria unui ajutor și sprijin reciproc dintre cele două popoare, este și istoria luptei comune duse de cele două țări împotriva intervenției și presiunilor exercitate din afară, pentru apărarea intereselor naționale. **Relațiile dintre cele două state sunt de la bun început relații sincere unul față de altul, sunt relații reciproc avantajoase și relații de a fi împreună și la bine și la rău, și niciodată rezultatul schimbului de interese și cu atât mai mult al vreunui compromis în fața unei presiuni din afară.** Multe din evenimentele care au avut loc în relațiile dintre China și România circulă încă în zilele noastre în rândul popoarelor noastre: **1. În luna august din anul 1968, când s-a produs Incidentul din Cehoslovacia, premierul chinez Zhou Enlai a luat cuvântul la Ambasada României la Beijing la recepția organizată cu ocazia Zilei sale naționale și a condamnat acest fapt și a sprijinit România să-și apere independența și suveranitatea, oferind un ajutor imediat și de mare preț poporului român. Aceasta a produs ecou puternic în România; 2. În anul 1970, când România a fost lovită de inundații catastrofale, Guvernul chinez, în condițiile în care China era încă modestă economic, a oferit rapid României un ajutor material de primă necesitate și credite pe termen lung și nerambursabile în valoare de 100 de milioane de dolari SUA și 200 de**

milioane de yuani RMB, ajutor ce reprezenta o treime din totalul ajutorului primit de România de la alte state, fiind apreciat de partea română ca “ajutor frăţesc şi generos”; 3. În anul 1971, împreună cu alte state, România a sprijinit ferm şi puternic China să-şi restabilească drepturile legitime la Naţiunile Unite, fapt pentru care premierul Zhou Enlai a mulţumit personal, în numele conducerii chineze, conducerii române; 4. În anii ‘70 şi ‘80 din secolul trecut, profitând din plin de poziţia specială pe care o avea, România s-a descurcat excelent printre China, Statele Unite ale Americii şi Uniunea Sovietică şi a lucrat mult şi cu succes pentru stabilirea relaţiilor diplomatice între China şi SUA şi refacerea relaţiilor dintre China şi URSS.

În anul 1989, regimul din România a fost înlocuit şi s-au petrecut transformări radicale în sistemul politic, economic şi ideologic; cu toate acestea, prietenia tradiţională ce leagă cele două state a rămas neschimbată, relaţiile de colaborare prietenească urmând un curs mereu ascendent. Conducătorii celor două state au păstrat contactele permanente, 3 preşedinţi ai României, mai mulţi premieri şi preşedinţi ai celor două Camere au vizitat succesiv China, iar marea majoritate a membrilor din colectivele de conducere centrală chineză au fost în vizită în România. Colaborarea dintre cele două state pe plan economic, comercial, cultural, educaţional, tehnico-ştiinţific şi uman etc. evoluează cu paşi siguri, schimburile între autorităţile locale din cele două state se extind continuu, iar sferele de colaborare se diversifică tot mai mult. În anul 2003, când China a fost lovită de SARS, premierul român a decis fără şovăială să efectueze o vizită în China, oferind ajutor preţios Chinei. Iar în anul 2008, când în Provincia Sichuan din China s-a produs un cutremur de pământ catastrofal, Guvernul român a dat imediat o mână de ajutor, oferind zonelor sinistrate materiale de ajutor şi fonduri financiare în valoare de 860 de mii de dolari SUA, iar o aeronavă specială a Forţelor Aeriene Române a adus în China un ajutor în valoare de 550 de mii de dolari SUA. Mai târziu, în luna septembrie, Guvernul român a oferit Provinciei Gansu care a fost supusă unui cutremur de pământ materiale de ajutor în valoare de 41.27 milioane de yuani RMB, iar diverse organizaţii civile din România au oferit populaţiei sinistrate o donaţie în valoare de 308 mii de dolari SUA, expresie elocventă a sentimentelor profunde de prietenie pe care le nutreşte poporul român faţă de poporul chinez. În lupta împotriva pandemiei pricinuite de COVID-19, autorităţile locale şi agenţi economici din cele două state s-au mobilizat şi au mişcat rapid, oferindu-se reciproc materiale de ajutor sanitar, iar instituţiile sanitare din ambele părţi au făcut mai multe schimburi de experienţă privind combaterea pandemiei prin videoconferinţă sub auspiciile Ambasadei Chinei la Bucureşti. Încurajările şi solidaritatea manifestate reciproc între

cele două popoare demonstrează nivelul și valoarea sentimentelor de prietenie tradițională, așa cum spune un proverb românesc, dar și cel chinez: “Prietenul la nevoie se cunoaște.”

Caracteristicile proprii relațiilor bilaterale chino-române mai sus-menționate reprezintă pe deplin nivelul ridicat și calitatea înaltă la care evoluează relațiile dintre cele două țări. Privind retrospectiv procesul de evoluție al acestor relații, merită reținute următoarele mențiuni deosebit de importante și utile pentru dezvoltarea în continuare a relațiilor dintre China și România: **1. Respectul reciproc și tratarea pe principii de egalitate.** Între China și România există dintotdeauna un respect reciproc față de tradițiile istorice și culturale, față de sistemul social și ideologie, un respect reciproc față de interesele și preocupările celuilalt, nerecurgându-se niciodată la niciun amestec în treburile interne ale partenerului. **2. A urmări ceea ce este comun, peste deosebirile existente și realizarea dezvoltării în comun.** China și România privesc interesele naționale ca punctul de plecare în dezvoltarea relațiilor bilaterale și le situează deasupra deosebirilor de ideologie și sistem politic, urmărind ceea ce le apropie, lăsând la o parte ceea ce le desparte, fiind angajate deopotrivă în dezvoltarea propriei economii. **3. Conviețuire în sinceritate, avantajul reciproc și Win Win.** Poporul chinez și poporul român sunt două națiuni care țin mult la sentimentele de prietenie și la cuvânt și nu uită niciodată pe prietenii vechi. În momentele grele, cele două popoare sar în ajutor, pentru a depăși împreună greutatea. Ambele popoare se angajează pe picior de egalitate în colaborarea reciproc avantajoasă din care să aibă de câștigat ambele părți. **4. Eliminarea interferențelor pentru apărarea relațiilor de prietenie.** Clasa politică din ambele state a pornit de la istoria relațiilor bilaterale și interesul în ansamblu al acestora, dând dovadă de înțelepciune și talent și ținând piept presiunilor și acțiunilor deranjante venite din orice direcție, pentru a apăra cu multă grijă și atenție evoluția relațiilor bilaterale.

În prezent, în contextul pandemiei generate de Covid-19 au loc transformări majore atât pe plan internațional, cât și la nivelul legăturilor dintre statele lumii. Relația dintre China și România se află la o nouă răscruce, unde se regăsesc atât oportunități, cât și provocări. În acest sens, o problemă de interes comun o reprezintă modalitatea prin care pot fi valorificate avantajele și evitate prejudiciile pentru a asigura, în noul context, o dezvoltare continuă, stabilă și sănătoasă a relațiilor dintre cele două state. Guvernele și politicienii trebuie să se aplece cu seriozitate asupra acestei probleme și să-i găsească soluționare.

Personal, consider că se impun eforturi de ambele părți în următoarele trei direcții:

I. Menținerea sub control a direcției de evoluție a relațiilor bilaterale astfel încât să corespundă așteptărilor celor două popoare. Prietenia dintre țările noastre s-a câștigat cu greu, s-a construit și a crescut prin eforturile depuse de câteva generații și reprezintă un patrimoniu comun al popoarelor noastre care trebuie prețuit pe măsură și protejat. Poporul chinez și cel român au o istorie comună, de lupte împotriva agresiunilor și presiunilor externe, pentru apărarea independenței naționale și a suveranității de stat. De asemenea, au experiențe similare, reușind o bună gestionare a relațiilor cu marile puteri și apărarea intereselor naționale. Sunt ferm convins că, pornind de la interesele naționale și de dezvoltare, ținând cont de prietenia tradițională de peste șapte decenii și de colaborarea frumoasă dintre China și România, cele două popoare, care moștenesc înțelepciunea și cultura unor civilizații milenare, vor reuși să depășească dificultățile pe care le întâmpină, vor transforma provocările în oportunități și vor duce mai departe prietenia tradițională și colaborarea reciproc avantajoasă, astfel încât națiunile noastre să se afirme demne printre țările lumii. Nimeni nu poate periclita sau strica prietenia tradițională ce leagă cele două popoare, tot așa cum nimeni nu poate împiedica dezvoltarea celor două state.

II. Valorificarea pe deplin a potențialului pe care-l oferă prietenia noastră tradițională și aprofundarea colaborării pragmatice în toate domeniile de activitate. Istoria relațiilor de prietenie, precum și prietenia existentă între țările și popoarele noastre reprezintă un prețios avantaj pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale. De asemenea, numărul mare de cunoscători de limba română și chineză, formați în decursul celor 70 de ani, constituie o punte de legătură și catalizatori ai relațiilor bilaterale. Aceste resurse istorice, morale și umane ale relațiilor chino-române trebuie valorificate și exploatate corespunzător, în folosul celor două state.

În acest sens, se impune intensificarea continuă a contactelor la cel mai înalt nivel între conducătorii celor două state pentru a consolida fundamentul politic al relațiilor bilaterale, cu un rol major în întărirea încrederii reciproce, dirijarea și promovarea dezvoltării relațiilor bilaterale. Trebuie intensificate schimburile între forurile legislative, organele guvernamentale, partidele politice, instituțiile de cercetare, mass-media și autoritățile locale din cele două țări pentru a aprofunda cunoașterea și înțelegerea reciprocă și pentru a consolida baza socială a relațiilor bilaterale. De asemenea, se impune promovarea colaborării pragmatice pe plan economic, comercial și investițional în vederea consolidării bazei economice. Atât China, cât și România își asumă responsabilități majore, precum dezvoltarea economiei și creșterea nivelului de trai al populației. Prin

remediarea punctelor vulnerabile din sfera dezvoltării economice și sociale, ambele state încearcă să satisfacă nevoile crescânde ale populației, aspecte pe care ar trebui să le aibă în vedere toate guvernele lumii. În acest context, inițiativa Noul Drum al Mătăsii și formatul 17+1 constituie alternative fiabile pentru a ajuta țările din regiune, inclusiv România, să-și realizeze cât mai curând proiectele din infrastructură. Încetinirea ritmului de lucru sau oprirea temporară a activității cauzate exclusiv de pandemia de COVID-19 nu înseamnă în niciun caz că statul chinez a uitat sau a abandonat țările Europei Centrale și de Est. China se ține de cuvânt și-și duce la bun sfârșit acțiunile, aceasta fiind o înaltă virtute pe care poporul chinez a transmis-o mai departe, de-a lungul mileniilor. Îmi exprim ferma convingere că, prin eforturile depuse de China alături de alte state ale Europei Centrale și de Est, inclusiv România, cooperarea în cadrul formatului 17+1 va continua să se dezvolte în profunzime, cu pași siguri, în folosul popoarelor noastre.

III. Aprofundarea cunoașterii și înțelegerii reciproce pentru a înlătura eventualele neînțelegeri și prejudecăți. În ultimii 40 de ani de reformă și deschidere, China a înregistrat realizări remarcabile care au atras atenția lumii întregi. Ea pledează pentru neabaterea de la calea unei dezvoltări pașnice și pentru o strategie de deschidere caracterizată prin colaborare reciproc avantajoasă și câștig comun. China va fi întotdeauna un edificator al păcii mondiale, un participant activ la dezvoltarea globală și un apărător al ordinii internaționale. Din păcate însă, unii politicieni din Occident nu privesc cu ochi buni China și dezvoltarea ei, ba chiar o consideră o amenințare la adresa politicii lor hegemonice și a propriilor interese, fapt pentru care încearcă să o împiedice și să o blocheze. În acest scop, recurg la diverse mijloace, târând China în tot felul de războaie pentru a o îngrădi. Printre strategiile folosite se numără și războiul mediatic, mai exact demonizarea Chinei folosind informații false sau eronate în aspecte legate de: problema Tibetului, zona uigură Xinjiang, Hong Kong, probleme de ordin religios, drepturile omului etc. Au ajuns până într-acolo încât să folosească apelativul de „China comunistă sau comuniști chinezi” cu scopul de a asocia China cu partidele comuniste din perioada Războiului Rece, urmărind astfel să inducă în eroare popoarele, să semene discordie între China și celelalte state ale lumii și să o izoleze. Dar „*minciuna are picioare scurte*”, cum zice o vorbă din popor. Sunt ferm convinși că opinia publică din România și poporul român își vor păstra luciditatea și vigilența și nu se vor lăsa păcăliți. Informându-se direct de la sursă și intensificând comunicarea directă cu China, vor judeca obiectiv lucrurile, trăgând concluziile corecte. Poporul român este un popor care a susținut întotdeauna

dreptatea; în mod sigur va putea discerne adevărul, bunăvoința și frumusețea de fals, răutate și urâtenie.

Privind retrospectiv, sunt deosebit de bucuros că poporul chinez și cel român au păstrat o relație de prietenie și au fost alături. Privind în viitor, am deplină încredere în dezvoltarea relațiilor chino-române. Este datoria noastră, dar și a generațiilor viitoare, să preluăm ștafeta și s-o ducem mai departe, să dăm un suflu nou prieteniei tradiționale chino-române și să făurim împreună un viitor minunat în beneficiul ambelor popoare, al păcii, stabilității și dezvoltării comune a lumii.

II. PE DRUMURILE CHINEI

Florina PAȘCANU

Întotdeauna mi-a plăcut să călătoresc: să cunosc noi peisaje, noi oameni (mai ales), să iau contact cu limbile care-i oglindesc, să le înțeleg arta potrivit felului lor de a gândi și a simți, căci a călători înseamnă a cunoaște, nu-i așa?... Iar a cunoaște înseamnă a învăța să deprinzi toleranța, căci, la urma urmelor toți suntem făpturile aceleiași Mari Mame-Planete, pe care n-o respectăm niciodată îndeajuns, deși ne revoltăm atunci când, uneori, ne dă lecții ce nu ne plac, dar pe măsura imensului nostru orgoliu.

În definitiv am asta în sânge, ca odraslă a Bucovinei, cea cu multe neamuri și religii.

Orientul... Orientul din care s-au ridicat în decursul timpului popoare ce au călătorit pe aripi de zefir sau s-au năpustit – uragan – spre Apus, rostogolind totul în cale, Orientul m-a fascinat mereu și m-a atras spre cele mai vechi civilizații ale sale...

...Așa că, după ce m-am documentat și am urmat și un curs de limba chineză predat de o profesoară voluntară din China, Pan Yuan pe nume, care a rămas până la urmă aici, la noi, a venit și timpul acestei călătorii, sau al acestor călătorii, două la număr, deocamdată. Cred că va fi și o a treia sau chiar o a patra, înainte ca poporul chinez să-și schimbe prea mult firea în contact cu europenii.

Vă invit să mă însoțiți în zonele pe care le-am văzut până acum, nu de mult, Ieri, așa spune, și pe care vi le voi prezenta ca și cum le-aș vedea acum – Azi!...

*Veniți cu mine, să simțiți, ca și mine, cum trece prin noi
Qi, Suflarea Divină a Universului!....*

SHANGHAI, PERLA ORIENTULUI

Azi, totul e la superlativ aici: după 1990, Shanghaiul a devenit cel mai mare oraș chinez, apoi cel mai mare port al lumii (a depășit în 2003, Rotterdam, apoi, în 2004, Hong Kong, iar în 2005, Singapore). Aici întâlnești cele mai mari salarii, cele mai mari prețuri, cele mai mari clădiri,... Nici nu-ți vine să crezi că el era, cândva, doar un mic sat de pescari, dar,

într-adevăr, asta a fost cu mult, mult timp în urmă... prin anul 300 î.e.n., adică. Pe atunci, pe malul râului Huang Pu se aflau, de fapt, două mici sate de pescari și țesători, unul chiar cu numele de azi, pentru că era așezat *deasupra* albiei râului, ori, *shan* înseamnă sus, iar *hai* – mare (apa). Al doilea se numea Siahai, *sia* însemnând *jos*. Shanghaiul de azi a mai purtat și alte nume, *Hu* – de la bețele de bambus pentru pescuit, *Shen* – de la numele nobilului Chunshen, ce avea î.e.n. un domeniu în acest teritoriu... Numele actual datează din sec X-XII, din timpul dinastiei Song. Cu toate acestea, abrevierea înscrisă pe plăcuța mașinilor precum și cea uzitată în diverse alte părți e și azi *Hu*, de la numele său vechi, Hu du.

Dezvoltarea ulterioară a localității se datorează schimbării condițiilor hidrografice: debitul râului Huang Pu crește și, ca urmare, el devine o importantă cale de transport ce duce, după doar câțiva km, în fluviul Yangtze, care, la rândul lui, se varsă în Fluviul Galben, la nord de oraș, oferind, astfel, liber acces navelor maritime.

Shanghaiul ajunge, astfel, un important oraș comercial, dar comerțul îi aduce, pe lângă bogăție, și intrarea în vizorul piraților. Din fericire, locuitorii săi le resping toate atacurile. Însă cum acestea sunt tot mai insistente, la mijlocul secolului XVI, ei ridică un zid în jur, obținând aprobarea împăratului și pentru construirea unor clădiri destinate instituțiilor de conducere.

Atestarea oficială a Shanghaiului datează din secolul XIII, când aici se înființează un punct vamal și sosesc primele nave cu „fii ai mării” și mărfuri variate, dar lipsite de interes pentru chinezi, dat fiind că nu sunt utile modului lor de viață. La fel judecă toți chinezii, pentru care toți străinii (gwailo) nu sunt decât... niște barbari. (Nimic de mirare, dacă ne gândim cum îi priveau romanii și grecii antici, de altfel, pe cei ce nu erau ca ei.)

Iar cum istoria Shanghaiului se înscrie de minune în istoria Chinei, ia să ne-o reamintim nițel...

Deci... după câte-mi aduc aminte, legăturile comerciale ale străinilor cu China se făceau inițial prin Canton. Cu timpul însă, negustorii devin tot mai conștienți de avantajele Shanghaiului. Încercările lor de a stabili contacte oficiale cu China, pentru a înființa aici factorii, sunt respinse. Mai mult, chinezii nu agreează nici propunerea creării în zonă a unui depozit al Companiei Indiilor de Est. Înfuriați de nereușita demersurilor lor, străinii se simt lezați în propriile interese și hotărăsc să se impună cu forța, prin dreptul celui mai tare, indiferent de părerea celeilalte părți. Așa apar Blocada și Războiul..., din care vor ieși învingători, datorită superiorității tehnicii lor militare de ultimă oră, care le permite să distrugă cu ușurință vasele chineze, deja antediluviene, cu marinari pe jumătate goi.

Primul Război al Opiumului (1839), în care englezii sunt agresorii, are drept urmare ocuparea orașelor Hong Kong, Amoy și Ningbo, iar în 1842 și Shanghai, iar după englezi se ivesc francezii, americanii (la sfârșitul lui 1850), japonezii. Shanghaiul devine primul port chinez construit pe baza comerțului cu opiu, apoi, potrivit Tratatului de la Nankin, Shanghai și alte câteva porturi sunt declarate orașe deschise comerțului internațional. Englezii fac mai multe desecări, mai ales în zona dintre canalul Yankin Pan și râul Suzhou, unde terenul e mlăștinos, și întreprind și multe alte lucrări de modificare a terenului pentru a putea construi, pentru Concesiunea engleză, cartierul Settlement (așa cum procedau, de obicei, pentru propriii lor supuși, în țările plecate altor mari imperii), instalându-se, până la terminarea lucrărilor, în suburbia Nan Tao. Cuvântul *Bund*, de sorginte anglo-indiană, înseamnă *debarcader nămolos* și aduce aminte de acele vechi momente.

După câțiva ani, când vin și francezii și americanii, pe teritoriul Shanghaiului apar trei „orașe” cu administrații diferite, chineză și franceză, mai întâi, și apoi Concesiunea Internațională cu propria conducere, rezultat al fuziunii, în 1863, al concesiunilor americană și britanică.

Shanghaiul devine astfel Poarta Chinei pentru afacerile străinilor, iar fluviul Yangtze duce peste graniță tone de produse petroliere colectate din tot bazinul său. Despre situația Chinei în acea perioadă vorbește fără cuvinte prezența în port, nu departe de chei, a crucișătoarelor engleze și franceze ce veghează în jurul șalupelor și purtătoarelor de torpile ca și totala absență a navelor chineze de luptă.

Străinii se impun tot mai mult atât comercial, cât și cultural, iar Shanghaiul va ajunge unul dintre cele mai importante orașe ale Chinei, dar, până atunci, multe înfruntări sângeroase au loc în oraș, Societatea Secretă a Micilor Săbii reușește chiar să-l ocupe temporar, în 1853, iar țărani se răscoală. Cu contribuția detașamentului de aventurieri și dezertori ai americanului F. Word, rebelii sunt înfrânți: cei dintâi rezistă mai mult, țărani - mai puțin. Doar teritoriul Concesiunii Străine e relativ liniștit. De aceea, mulți chinezi bogați se refugiază aici, ridicându-și chiar case și magazine. După revolta Taiping, orașul cunoaște câteva decenii de liniște și creșteri economice spectaculoase, dar la sfârșitul secolului XIX, când francezii hotărăsc să construiască o stradă nouă și să mute altundeva unul dintre locurile sfinte ale chinezilor, o nouă revoltă zguduie orașul. În schimb, în timpul răscoalei Boxerilor, aici e relativ liniște, în parte și datorită trupelor străine prezente. Viața orașului nu e influențată nici de revoluția chineză sau de răsturnarea dinastiei manciuriene (1911), nici de primul război mondial (în afară de munca desfășurată pentru susținerea războiului, de plecarea tinerilor pe front, de spectacolele pentru strângerea

fondurilor în favoarea răniților și pentru construirea de aeroplane și cumpărarea de blindate)...

În secolul XIX, vin să se stabilească aici și câțiva negustori ruși de ceai din Wuhan, în 1860, apoi emigranți ruși după revoluția din octombrie (așa numiții ruși albi și unii simpatizanți ai lor), care înalță câteva biserici modeste și fac, în 1930, donații pentru o biserică ortodoxă mai mare, un teatru dramatic, o școală de balet, ziare și reviste. În 1937, la împlinirea a 100 de ani de la moartea lui Pușkin, pe Str. Piersicii, ei pun un bust de bronz al marelui poet, cu fața îndreptată spre nord, spre țara lui natală: e unicul monument din China dedicat unui poet străin. Bustul e trimis la retopit de japonezi, în al Doilea Război Mondial, dar în 1947 e pus la loc. E distrus, apoi, de Revoluția Culturală și e creat iar în 1987, de astă dată, de un sculptor chinez din Shanghai. Acum are fața îndreptată spre sud, conform tradiției chineze, ca semn al intangibilității și eternității, cinstei și respectului. Cum a fost construit de străini în cea mai mare parte, chinezii înșiși consideră, pe drept cuvânt, că Shanghaiul e o împletire stranie a progresului civilizației occidentale cu exotismul oriental, motiv pentru care atrage iubitorii de aventuri din întreaga lume.

PUDONGUL, văzut de pe BUND

În dreapta e Turnul Pearl TV cu Centrul de Întâlniri, și mai în spate e World Financial Center, cel poreclit Desfăcătorul de sticle Observați partea sa superioară și veți înțelege de unde-i vine porecla.

Și au perfectă dreptate!...

Râul Huang Pu separă orașul vechi, din zona de est, Puxi (cu trecutul său colonial, cu clădiri art deco, neoclasică, înălțate de europeni între 1920 - 1930), de zona nouă, de vest – Pudong, cu modernă sa arhitectură pe a cărei carte de vizită se află ciudatul și atractivul turn Pearl TV (421 m înălțime) și globul Centrului pentru întâlniri și unde poluarea excesivă își face de cap printre zgârie norii cei mai semeți ai Chinei. Tripodul TV, cel puțin, cu sferile lui de sticlă pare ieșit dintr-un film science-fiction.

Cum de pe terasele sale panoramice cu podea de sticlă securizată se vede orașul, ne încadrăm în coada imensă ce se deplasează spre ele...

Admir frescele pe peretele din dreapta mea, ce înfățișează scene și figuri mitice sau istorice ori zugrăvesc diverse peisaje ale țării. Iată-l, de exemplu, pe legendarul arcaș Yu cel Mare, cel ce a potolit apele dezlănțuite

și a doborât opt din cei zece sori ce pârjoleau pământurile chinezești!

Of, of!...

...Lungă mai e coada asta!...

Încerc să-mi testez palidele cunoștințe de limbă chineză prin câteva replici schimbate (cu un oarecare succes, se pare) cu o fetiță de lângă mine, sub privirile amuzate ale mamei sale.

Yu cel Mare din Pearl TV

Hm, mai am ceva (ceva mai mult!) de lucru cu limba asta, dar principalul e să te poți face înțeles și să înțelegi cât de cât cuvintele celuilalt, nu?!...

Priveliștea ce se desfășoară în fața ochilor noștri de sus, de pe terasa turnului, e cu adevărat fermecătoare, chiar dacă totul pare mai mic și mai înghesuit de aici, așa cum se vede, în definitiv, orice oraș de sus!

Ne fac cu mâna, de mai aproape sau de mai departe, cam toate turnurile ce rivalizează cu TV Perla Orientului în topul înălțimilor. Înscrise în el sunt Shanghai Tower (632m), al doilea ca înălțime din lume, după turnul TV din Dubai, Shanghai World Financial Center (492 m), turnul JinMao (474), cu al său Jinmao Dasha (421 m, 88 etaje)... Perla TV, care are la parter Muzeul Municipal de Istorie din Shanghai, deține locul trei sau patru în acest clasament.